

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดศรีวารีน้อย

ชุมชนบางเสาธง เป็นสังคมชนบทที่อยู่ใกล้กับเขตเมืองและอุตสาหกรรม คนท้องถิ่นดั้งเดิมมีความเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติกันในหมู่บ้าน ลักษณะทั่วไปของชุมชนบางเสาธงในอดีตผูกพันกับลำคลอง มีลำคลองหลายสายทั้งคลองหลักและคลองสาขาที่เอื้อต่อการเกษตรกรรมและการสัญจรระหว่างหมู่บ้านและภายนอก ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากคลองระเข้ในการเป็นเส้นทางสัญจร ใช้น้ำในคลองเพื่ออุปโภคบริโภค ใช้น้ำเพื่อทำการเกษตร ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ในอดีตมีการปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักของชาวอำเภอบางเสาธง ทำสวนมะม่วง ปลูกผักกระเฉด และเลี้ยงปลาเบญจพรรณ เป็นชุมชนวิถีเกษตรพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอยู่ร่วมกันฉันมิตร สำหรับคนที่ย้ายถิ่นมาอยู่ใหม่มักจะอาศัยในหมู่บ้านจัดสรร ประกอบอาชีพหลากหลาย มีส่วนร่วมกิจกรรมในท้องถิ่นตามเทศกาลและงานประเพณี

วัดศรีวารีน้อย ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 ตำบลศรีระจระเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ มีสถานที่ที่น่าสนใจภายในวัด ได้แก่ จิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถ วิหารหลวงพ่อเสื่อ วิหารหลวงปู่ทวด เรือสำเภาโบราณ พระเจดีย์ แท็งก์น้ำโบราณ ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดศรีวารีน้อย

พระครูปลัดสุวัฒนวิศิษฐ์ (นิพล สิริธมฺโม ป.ธ.3) เจ้าอาวาสวัดศรีวารีน้อย เป็นผู้ริเริ่มจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นขึ้นภายในวัด โดยเริ่มก่อสร้างเมื่อเดือนมิถุนายน 2565 แล้วเสร็จเมื่อเดือนสิงหาคม 2565 และทำพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2565 ในโอกาสที่จัดโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า โดยท่านมีความปรารถนาให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวของเด็กและเยาวชน ประชาชนทั่วไปที่มาทำบุญที่วัด ได้มีโอกาสศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นบางเสาธง

แรงบันดาลใจ...การสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดศรีวารีน้อย พระครูปลัดสุวัฒนวิศิษฐ์ เคยให้สัมภาษณ์ไว้ว่า นิสัยส่วนตัวท่านชอบสะสมของเก่า โดยเฉพาะเรือและเครื่องยนต์เรือชนิดต่าง ๆ จึงได้เริ่มสะสมรวบรวมวัตถุโบราณ เครื่องใช้การเกษตร และภาพคลองในสมัยก่อนมานานแล้ว น่าจะประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมานี้ เพราะอยากเก็บให้ลูกหลานรุ่นหลังได้เห็นวิถีชีวิตของชุมชนแถบนี้ ต้องการให้ญาติโยมได้ศึกษาวิถีชีวิตคนโบราณ แสดงให้เห็นถึงการใช้นวัตกรรมเกษตรแบบเก่า เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ร่วมกับพวกเราว่า กว่าจะมาถึงวันนี้รุ่นปู่ย่าตายายของเราดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ยากลำบากกว่าเราขนาดไหน

การเก็บรวบรวมจะค่อย ๆ เก็บสะสม ไปพบตามบ้านก็ขอมา บางอย่างก็ซื้อแต่เป็นส่วนน้อย สิ่งของบริจาคพวกนี้เป็นของที่มีอยู่ในชุมชนที่เหลื่ออยู่ ไม่มีใครใช้แล้ว เก็บรวบรวมทำให้มีคุณค่าขึ้นมาใหม่ คือทุกอย่างต้องนำซ่อม ต้องบูรณะพระในวัดยังต้องมาช่วยกันซ่อมบูรณะขึ้นใหม่ เก่ามากก็ทำขึ้นใหม่ เพื่อเป็นการระลึกถึงและเชิดชูคนเก่าแก่ที่ได้สร้างคุณประโยชน์ไว้ เสมือนเป็นการรวบรวมผลงานสิ่งประดิษฐ์ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านเทคโนโลยีการเกษตร นำมาจัดแสดงเป็นนิทรรศการ “สิ่งประดิษฐ์เพื่อการเรียนรู้” ช่วยกระตุ้นความคิด กระตุ้นแรงบันดาลใจแก่ผู้ชมในพิพิธภัณฑ์

ไม่รู้จัก...ก็ทำให้รู้จัก ตลาดน้ำชุมชนวัดศรีวารีน้อย เป็นตลาดที่วัดกับกรรมการวัดตั้งใจว่า จะทำขึ้นมาเพื่อให้คนในชุมชนมีอาชีพ มีรายได้เลี้ยงครอบครัว เปิดเฉพาะเสาร์-อาทิตย์ ใครมีผลผลิตขายที่บ้านก็เอามาขายที่ตลาดน้ำของวัด หรือชาวบ้านก็ได้มาสัมผัสกับบรรยากาศริมน้ำคลองจรเข้ ซึ่งมีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดศรีวารีน้อยอยู่พื้นที่ด้านหลังตลาด เมื่อเดินเข้ามาจะเห็นกำแพงด้านหน้าพิพิธภัณฑ์จัดแสดงภาพถ่ายคลองต่าง ๆ ในอดีต ตั้งใจทำ อยากให้ย้อนกลับ 100 ปีที่แล้ว เน้นแบบโบราณ ภาพเก่า ๆ ในอดีตที่สะสมเอาไว้ ภาพมีจำนวนมากสามารถนำมาเปลี่ยนหมุนเวียนได้ทุกสามเดือน

ส่วนพื้นที่ด้านในพิพิธภัณฑ์จัดแสดงเกี่ยวกับวิถีชีวิตในอดีตของชุมชน มีเรือมาด เรือเอี่ยมจุ่น เครื่องยนต์เรือ ตลอดจนอุปกรณ์การเกษตรและเครื่องใช้ในการดำรงชีวิต เช่น สี่ฝัดข้าว ระหัดวิดน้ำ คันไถ โมหิน เครื่องจักสานอย่าง กระบุงใส่ข้าวเปลือก ไซดักปลา ฯลฯ มีลานวัฒนธรรมสำหรับกิจกรรมการแสดง นอกจากนี้ยังมีมุมจำลองเป็นร้านกาแฟโบราณและขายของชำ ชื่อร้าน “รุ่งเรืองพานิชโชห่วย” ควบคู่ไปกับการฟื้นฟูกิจกรรมระหว่างชาวบ้านกับวัดในตลาดน้ำวัดศรีวารีน้อย มีร้านจำหน่ายอาหาร ผลไม้ และพืชผลการเกษตรในท้องถิ่น จัดพื้นที่นั่งดื่มชา ตั้งวงสนทนาที่วัด เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งซึ่งเป็นแรงผลักดันในการธำรงรักษาวัฒนธรรมของท้องถิ่น

เริ่มต้นไปด้วยกัน... จะเห็นว่าพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมักจะเกิดจากการสะสมบรรดาวัตถุทางวัฒนธรรมหรือที่เรียกกันว่าของเก่านั้น ได้จัดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ วัตถุทางวัฒนธรรมที่ตายไปแล้ว (dead object) ซึ่งเป็นวัตถุที่บ่งบอกเรื่องราวของประวัติศาสตร์โบราณคดี ตลอดจนความเชื่อพิธีกรรมที่สูญหายไปแล้ว และวัตถุทางวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิตอยู่ (living object) เป็นวัตถุที่บ่งบอกเรื่องราวของประวัติศาสตร์โบราณคดี และความเชื่อที่ผ่านมาในอดีต และยังคงหลงเหลืออยู่หรือร่วมสมัยในยุคปัจจุบัน ฉะนั้นการสร้างเอกลักษณ์ให้กับตนเองจะสามารถพัฒนาไปสู่การสร้างเอกลักษณ์ให้กับชุมชนหรือสังคม ตามแบบแผนการให้ความสำคัญและการแปรเปลี่ยนคุณค่าของวัตถุ เพราะวัตถุเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของตนเองกับความเป็นอื่น หรือแสดงถึงความเจริญกับความล้าหลัง หวังว่าวัตถุสิ่งของเหล่านี้จะต่อยอดการเรียนรู้ไปสู่ด้านอื่น ๆ ที่เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและคนรอบข้างได้อย่างน่าสนใจ

อ้างอิง

ธรรมนำโลกทีวี THAMNAMLOKE TV. (16 มี.ค. 2566). “วัดศรีวารีน้อย ขอเชิญมัสการองค์หลวงปู่ทวด

องค์ใหญ่ เทียวตลาดน้ำชุมชน ชมวัตถุโบราณที่หาชมได้ยาก”,<https://www.youtube.com/watch?v=yvHJFut9qXg>.

อำพรพรณ โอตระกุล. (2522). วัฒนธรรมการสะสม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ศุภย์มานุษยวิทยาสรีนธร (องค์กรมหาชน). (2551). พิพิธภัณฑ์ภาคสนาม : ประสบการณ์จากคนลงทำ. กรุงเทพฯ : ศุภย์มานุษยวิทยาสรีนธร (องค์กรมหาชน).